

number 2

ajakiri

ajakiri

Toimetuse ja talituse
adress:

AJA KIRI
c/o Tartu College
310 Bloor St W
TORONTO, Ont. M5S 1W4
Canada

Nr. 2 toimetanud:

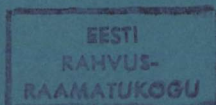
Vello Salo (tegevtoimetaja)
Toimetuse kolleegium:
Tiit Telmet (kujundus)
Tõnu Mägi (talitus)
Henno Sillaste
Vello Soots
Kalle Naelapea

Aastatellimine 1976
(6 numbrit) \$ 10.-

Esoteade:

AK esindaja ESTO-1
asub hotellis
"Baltimore Hilton"

- 1 Eesti raamatu 451. = 31. aasta
- 2 Kaja. Lugejate seisukohti
- 3 Miljonäre pole. Toimetaja veerg
- 4 Pagulaskirjanduse võimalusi (Ilmar Laaban)
- 5 ... ja väljavaateid (Laudkonnavestlus)
- 8 Olgu odav, ometi oiuline! Kalle Naelapea
- 9 "Ivan Käbina nimeline"
- 10 Eesti esindusluulest. Hellar Grabbi
- 11 Pilte kunstiharrastustest
- 15 Eksliibris ekssiilis. Emil Eerme
- 16 "Esindusmuinasjutud". Sandra Fredericks
- 17 Ostja ohkamine. Henno Sillaste
- 18 Calefson Mahorka saarel. Aarand Roos
- 20 Tallinnfilm Torontos
- 21 Verekiivi. Margus Jukkum
- 22 Metsaülikool Olavimäel. Tiiu Salasoo
- 24 Eesrindlik... Toimetuse kursiivid

Raamatuaasta on möödas. Missuguseks kujunevad pagulaskirjanduse väljavaated tema 31. aastal, mis on eesti raamatu 451.?

Selle küsimuse vastamiseks on AK kogunud elemente nende kaante vahele. Tõsi, tõigad ja tõdemised siin on pärit peaaegu ainult Kanadast. See on ainult osa üldpildist. Kuid oluline osa, sest 1971.a. rahvaloenduse andmeil oli siin ümmarguselt 10 000 isiku peamiseks koduseks keeleks eesti keel. "Lugemisealisi" (10.- 80. eluaasta vahel) tohiks siin leiduda 9 000 ümber, neid, kes kodumaalt lahkudes olid vähemalt 20 a. vanad, võiks olla 4 500. Küllalt ühe kirjastuse püstipidamiseks, kui vaid huvi jätkuks.

Igaühele, kes käesoleva numbri läbi loeb, tohiks selgeks saada, et eesti pagulasraamatu edasielamise (mis peaks olema *edasiarenemine!*) probleem on üsna keeruline, selle arutamisel tuleb arvesse võtta hulka tegureid. Lahendus pole lihtne: selle leidmiseks vajaksime "prohvetit" inspireerit kirjaniku näol, kes suudaks anda paljusid rahuldava uue suuna ja vastuse.

Praeguses olukorras lasub vastutus eesti raamatu edasielamise, s.t. raamatute ilmumise puht-ainelise "püstipidamise" eest, selle sugupõlve õlgadel, kes oli Eestist lahkudes umbes 20 a. vana, teiste sõnadega: üle-viiekümne-aastaste õlgadel. Ja see generatsioon näitab väsimuse (või tüdimuse) tundemärke.

Kooperatiivi süüdistatakse raamatute madalas kvaliteedis. Seda süüdistust tuleb kirjastajal ja kirjanikul tõsiselt võtta ning realistlikud järeldused teha. Kuid kas saame lugejad süütuks tunnistada? Äkki on nad oma piiratud maitset kirjastusele peale surunud ja nii ise kirjanike vabadust piiranud? Ka lugejad peavad oma käitumise luubi alla võtma.

Eesti raamatu 451. aasta seisab kriisi tähe all. Nii Välis- kui Kodu-Eestis on kindlasti palju neid, kes vaba eesti kirjasõna jätkumist soovivad ja lahenduse leidmiseks pead murravad. Esialgu pole meil eriliseks pessimismiks põhjust, kuid sellest on vähe: olgem optimistid ja otsigem *put* vaimu, uusi teid!

Erilist kaalumist vajab Kirjanike Kooperatiivi, välis-eestlaste ainsa suurema kirjastuse ja raamatute levitamisevõrgu küsimus. Miida teha *ei* tohiks: raamatuid lugeda neid arvustamata, või siis arvustada raamatuid neid lugemata. Mõlemat on ohtrasti tehtud, aga mõlemad on suur patt eesti kirjanduse vastu.

"...Esimese numbril järele ei saa ju midagi ütelda, kuid ma kujutlen, et mõeldav lugejas- ja tellijaskond loeb lühikesi ja informatiivseid palasid. Ilu- ja luulekõnest tuleks hoiduda. Kaastöolisteks peaksid saama autorid kõikidest generatsioonidest, nagu esimeses numbris on teostet. Ajakirja layout on kõlbulik ja tehnika korralik. Tee aga edasi. Sigade transport pole just õnnestunud asi..." E.K., Lakewood (USA)

"Uue ajakirja käikulaskmine paneb mind mõtlema mitmel põhjusel, sest:

Ajaliselt - raamatuaasta koosolekud ja aktsioonid tõestasid, et meie pagulaskond ei ole tahteline rohkem ohvreid tooma ei ajalehtede, raamatute ega ka mitte ajakirjade tellimistega.

Sisuliselt - Teie poolt väljakuulutatud kava järgi toimetajad kavatsesid hakata võistleva teist aastat Kanadas ilmuva ajakirja "Varrak'uga" (...)

Majanduslikult - Teie ettevõtte on OK senikaua kui selle toimetajate kolleegium on valmis, lisaks tasuta kaastööle, kandma igaüks \$ 4-500 kulusid (...) Juhul aga kui see viis ei ole ette nähtud ja välja on mindud ühiskonna pidevatele toetustele, on see ettevõtte üleliigne talentide raiskamine ja meie kirjanduspõllu killustamine. (...)

Õnn kaasa - kuid ainult siis, kui kellegil toimetajaist on mõni miljonär selja taga!"

T.T., Lindsay, Ont. (Kanada)

"Suur tänu, ning palju õnne teile selle toreda ja hea mõtetega ajakirjale! Minul oli väga tore seda esimest numbrit lugeda ning loodan südamest, et teil tuleb tellijaid ja et teie jõud annab ja et teie selle asjaga hästi korda saate. (...) Proovin ise ka midagi välja munedada, et võibolla teile saata. Siin Rootsis puudub meil niisugune ajakiri. See võibolla ainus oleks Liberaalse Erakonna "Aspekt", mis aga ilmub väga harva, eelmine aasta ainult kaks või võibolla kolm korda." I.L., Bjuv (Rootsi)

"BRAVO! (...) Vahva samm, ja vajalik ka. Proovin reklaami, õhutust siin teha. Kui mul pole aju veel päris ära hallitanud, katsetan ehk isegi kaastööd ette võtta."

J.H.E., Sun Valley, Cal. (USA)

"Kallis Aja Kiri, palju õnne julge pealehakkamise puhul ja soovin Sulle palju edu ja rohkesti tellijaid. Lisan tšeki \$ 30 peale ja soovin Aja Kirja numbreid kolmekordselt. (...) Põnevusega uut numbrit ootama jäädes..."

A.S., Toronto (Kanada)

"Palju õnne ja edu uue ajakirjaga! (...) Üks väike kriitika: iga artikkel peaks kandma oma "byline'i" - isegi kui on kokkuvõtte teise mehe loengust või "kuulaja ülestähendusi" - kuulaja nimi peaks juures olema!" T.V., Rochester, N.Y. (USA)

Kes see White Joe on? Paistab Heino Jõe stiil olevat. "Sigade transport" on hea tükk, katsuge igasse numbrisse midagi niisugust panna!

E.K., Toronto

Alguseks aitüma kõigile tellijatele! Edasi eritänud kaastöölistele, keda ei ole vist iial küllalt, eriti muilt mandreilt, ja isegi kaastöö lubajatele, asjalikele arvustajaile ja kiidusõnade kirjutajaile - aitäh kõigile!

Kolme õige realistliku hoiatuse asjus (vt. lk. 26) mõni sõna:

Ajaliselt - eestlaskonna "kultuuriloidus" on vaieldamatu fakt. Kuid AK arvab, et huvi on igal ajal võimalik äratada -- ja püüab omalt poolt uut vaimu virgutada. Oleme optimistid!

Sisuliselt - ei, AK-l ei ole mingit kavatsust "Varrakuga" võistleva hakata! AK "erialaks" jäävad aktuaalsed ühiskonnakriitilised küsimused võimalikult lühikesel ja kontsentreerit kujul. Sedada palume kaastööd kavatsejail tähele panna! Üldist võistlust ajakirjandusliku kvaliteedi mõttes peame aga alati soovitavaks ja nimelt kõikide ajakirjade vahel.

Majanduslikult - ei, AK ei ole mõelnudki majandusliku toetuse otsimise peale. Niipea kui lugejate huvi ei ole piisav trükikulude katmiseks, lõpetab AK ilmumise. Senise tellimiste laekumise põhjal võib öelda, et aastaks 1976 kavatset kuus numbrit saavad "majanduse poolest" ilmuda, ilma et toimetusel oleks vaja juurde maksta või miljonäre otsida. Ei, miljonäre AK seljataga ei seisa - ja tal on sellest tuline hea meel!

Veel midagi: AK arvates pole uued algatused-ettevõtted "meie kirjanduspõllu killustamine", vaid elujõu ja algatusvõime tunnused. Selles vaimus tervitab toimetuse kõiki uusi algatusi, kui neil natukenegi positiivset on pakkuda. *Kes kahju kardab, see kasu ei saa*, on põline eesti elufilosoofia.

Toimetuse soove: saatke kaastööd! Siia kuuluvad ka kriitilised seisukohavõetud AK suhtes, kuid ennekõike ikkagi artiklid, mis püüavad juurelda ja uut pakkuda. AK ei taha kujuneda "Toronto kolkaleheks": sellepärast vajaksime kaastööd just väljastpoolt Kanadat. Ehk toote ESTO'le kaasa? AK on kindlasti kohal!

Suurt rõõmu teete meile *heade*, trükikõlbulike fotodega. Ka neid on meil just väljastpoolt kõige rohkem vaja. Ja ärge unustage fotol leiduvate isikute nimesid selgesti märkimast!

Mõningaid ettepanekuid Ilmar Laabani loengust mõeldavaid mudeleid homsepäeva pagulaskirjandusele, peetud 26.8.1975 Tartu Col-lege'is Torontos. (Valinud Vello Soots)

Kanada prantslastel on pärast pikemat stagnatsiooni autoreid, keda hinnatakse kõrgelt Prantsusmaalgi, mainis kõneleja sissejuhatavas osas. Kas ja mis võimalusi oleks eesti pagulaskirjandusel uuestisünniks? Uut on vaja, sest kodumaalt kunagi kaasatodu edasiarendamisest ei piisa. Vaja oleks midagi, mis peegeldaks praeguse pagulaskonna tõelisi probleeme. Seda eriti noorema, väljaspool Eestit üleskasvanud sugupõlve osas, kes loeb tavaliselt oma asukohamaa kirjandust. Kui ta eesti raamatut loeb, peab see juba midagi päris erilist olema, teda isiklikult puudutama. See peab olema midagi, mis talle selgitab, miks on väärt eestlane olla.

Ka siis, kui välis-eesti noor eesti keeles *kirjutab*, peab tal selleks kaaluv põhjus olema, sest asukohamaa keel on talle palju lähemal. Ta peab nägema selles mingit ülesannet, tunnetama eesti keelt osana oma isiklikust elust, teadma keele ja võimu vahekorra kodumaal, nägema erinevusi siinse ja sealse elu ja keele vahel. Ja siis tuleb tal eesti keel kätte võidelda. August Gailiti puhul näiteks osutus see võitlus väga viljakaks, kuna ta õppis eesti keele väljendusvõimalusi tundma selles keeles kirjutades.

Välis-eesti nooruse eesti keel on vaene. Kuid sellest puudusest võib teha vooruse. Gailit on siingi heaks näiteks: oma ebakindlusest keele alal tegi ta teatud sõnavaralise toretsemise, sõnadele uusi tähendusvarjundeid "leiutades". Ka meie tulevastest autoritest võiks mõni koondada oma tähelepanu keelele, selle algelisuse-aspekti "baroklikult" üle kompenseerides.

Siiani on pagulasautorid kirjutanud märksa puhtamat eesti keelt kui see argipäevas esineb. Üks teine uus ülesanne oleks tegeliku kõnekeele, isegi keeltesegu kasutamine. Tänapäeva kunstiteos ei pea ju enam olema homogeenne. Ka kirjanik võib teha "kollaazi", tehes eksperimente "mitut sorti eesti keelega". Võiks luua ka koguni uut. Laaban mainis näidetena kaht iiri päritoluga kirjanikku, James Joyce'i, kes hakkas kirjutama erilist inglise keelt, mida võiks "keelte keeleks" nimetada, ja Samuel Beckett'i, kes kirjutab mingis põhisõnavaraks redutseerit "vaestemaja" prantsuse keeles. Meie autorite hulga on teadlikult sellist "halli" keelt oskuslikult kasutanud Ilona Laaman. Elu põhinähtuste kirjeldamine "põhisõnavara" ressurrsidega näibki olevat meie aja

kirjanduse tugevamaid tungjooi. Seevastu võiks "kirjanduslik kollaaž" kasutada kõrvuti näiteks vanade ürikute, viimase *Õigekeelsuse Sõnaraamatu*, teatud pagulasgrupi ja muidki "keeli". Mõeldav oleks ka kogu teose kirjutamine "pagulaskeeles", umbes nende noorte Kanada-prantsuse autorite eeskujul, kes kirjutavad kohalikus kõnekeeles ("joual"). Samuti võiks teemaks võtta kahe keele sümbioosi ja nende omavahelised kokkupõrked pagulasnoore elus; niisuguse teose osad võiksid vahelduda kahes keeles.

Ainevalla alal pole meil ju väljavaateid kodumaa oleviku üle kirjutamiseks. sest puudub kontakt sündmustega seal. Me saaksime aga käsitleda neid teemasid ja aspekte, millest Kodu-Eesti kirja-meestel pole lubatud rääkida. Meil siin pole näiteks raskust külastada ükskõik mis maad ja anda *kirjanduslik* pilt maailmast kui tervikust, vaadeldes eestlust tema tegelikul rahvusvahelisel taustal, seega palju avaramas perspektiivis meie senisest, mis ähvardab kujuneda provintslikuks. Üks konkreetne võimalus selles suunas oleks neo-pikaresk-romaan, seikluste ja eri maades "omal eestlase nahal" tehtud elukogemuste esitamine. Selliseid elemente esinebki juba Jyri Korgi, Elin Toona ja Aarand Roosi teostes.

Tähtsaid ülesandeid pakub Eesti ajaloo mõtestamine tervikuna, samuti selle üksikperioodide kirjeldamine (näit. Saksa okupatsioon 1941-44, mis küll Uibopuul ja Ristikivil kavas oli, kuid millegi pärast kirjutamata jäi). Kodumaa arhiivid on küll kättesaadatud, kuid meil on vabadus esile tõsta ka neid aspekte, mida sealsed arhiivide kasutajad ei tohi nimetadagi.

Väga vähesed (õieti ainult Enn Nõu oma *Pidulikus marsis*) autorid on suunanud oma silmad tulevikku. Siingi seisab söödis tänuväärt aineala. Hea osa tulevikust seisab meie käes, kui me vaid tahame, võimalustest pole puudust.

... ja väljavaateid *Laudkoõnavestlus (kärpeid)*

Osavõtjad: Silva Peek, Heli Kopti, Vello Soots (Eesti Kirjanduse Sõbrad), Arved Viirlaid, Arvi Kork (Eesti Kirjanike Kooperatiiv), Vello Salo (kirjastus Maarjamaa).

Vello Salo Viirlaid, kuidas näeb välja Kooperatiivi tulevik?

Arved Viirlaid Ma ei usu, et lähemate aastate jooksul oleks pessimismiks põhjust: meil on küllalt loojaid, siis leidub ka lugejaid. Kui meie eaklass kaob, s.t. need, kes Eestis on sündinud, tuleb probleeme.

- Silva Peek* Kas ongi nii hirmsasti vaja, et kirjastustegevus jatkuks just sel viisil nagu me oleme harjunud, et "Raamatuproduksioon on meil kõrge!?" Peaks vaatama, mis *vajadusi* on inimestel, mida nad ootavad eesti kirjanduselt.
- Vello Salo* Tegin AK jaoks veidi "gallupit" ja sain tihti vastuseks, et EKKO kvaliteet jätvat soovida. Aga enamuse põhjendused ei veennud.
- Vello Soots* Küsimus ei seisa selles. Kes ei telli, ei loe üldse.
- Arvi Kork* Isegi need mitte, kes tellivad!
- Arved Viirlaid* Kanada ja Ameerika raamatutega võrreldes on neil kvaliteedi kõikumine suurem kui meil. "Tippe" maailmakirjanduse tasemel meil ei ole -- kellel neid ongi? -- aga me pole ka laskunud tasemele, millel seisavad paljud Ameerika mandril "hästiminevad" raamatud.
- Vello Soots* Võibolla on just meie õnnetus, et me nõuame kõrget kvaliteeti. Kas tahame kvaliteeti või raamatut?
- Silva Peek* Mulle saadeti Stockholmist tellimata Poska-Grünthali mälestusraamat. See on nii lihvimata, et alguses imestasin, kuidas see trüki lasti; nii võiks igaüks raamatuid kirjutada! Kuid selles leidub nii palju huvitavat materjali, et lugesin lõpuks suure huviga. Ja kas polks ausamgi kirjutada nii nagu me oleme?
- Vello Salo* Ehk on meil õppida teiste pagulaste käest?
- Arved Viirlaid* No võtame lätlased, kellel pole Kooperatiivi taolist ettevõtet olnud. *ORTO* ja *EKKO* võistlemise ajal oli neil kümme "suurt" kirjastust, aga nende jõud oli ehk 1/10 meie omast. Rahvusgrupi suurus oli võrreldav, seega polnud neil ka rohkem originaalkäsikirju oodata kui meil. Võibolla sellepärast ilmuski neil rohkem tõlkeid kui meil. Mulle näib, et ka ükski teine pagulasgrupp pole suhteliselt nii palju ja nii head kirjandust tootnud kui meie. Nii arvan, et Kooperatiivi tuleb kõigest jõust püsti pidada.
- Heli Kopti* Mind vaevab see, et praegu meil on veel eesti noori, kes käivad täienduskoolis ja tunnevad huvi meie kirjanduse vastu, aga kui kauaks veel? Väga paljud siin sündinud noored loevad end kanadalaseks ja mitte eestlaseks. Ütleme et on võimalus näha eestikeelseid filme, nagu praegu. Aga nad ei tule, sest neid ei huvita üldse, kas see on eesti, hiina või mõnes muus keeles. Raamatuga on sama lugu.
- Vello Soots* Kui üks noor näeb oma vanemate riiulil kaht meetrit ühtemoodi valgeid raamatuselgi, nagu nad Kooperatiivil on, ei kutsu see

teda sirvimagi. Ka formaadi ja paksuse poolest oleks vaheldust vaja. Lundist tuleb ikka 300 lk. korraga, nii et valida on ainult: kas 300 lehekülge või mitte midagi.

Arvi Kork

Meil tuleb hakata inglise keeles kirjutama noortele, vähemalt siin maal. Ma näen, et paljud noored ei ole võimelised lugema eesti keelt, kuigi nad võibolla *tahaksid* lugeda. Meil ongi Saloga kavas teha üks taskuraamat inglise ja eesti keeles. Kui nad on paar niisugust vihku läbi lugenud, siis võtavad ehk ka "ühikeelse" kätte. Pika peale lühijutud igatahes ei rahulda, tahetakse ikka sündmustiku arendamist ja põnevust, milleks on vaja vähemalt oma 150 lehekülge. Ja mida lühem, seda kallim kirjutada: meie levik on niikuinii tasuvuse piiri peal.

Vello Salo

Tooge aga sobivaid käsikirju! Ma otsustasin niikuinii oma auto ostmise asemel hakata välja andma *maarjamaa mini*-nimelist sarja, nii umbes 64 lk. piires, mis võiks noori huvitada.

Silva Peek

Ma tahtsin just küsida: kust see peaks tulema, mis meie noori huvitaks? Kes seda kirjutab?

Vello Salo

Näiteks noored ise. Kalle Naelapealt on mul juba üks lubadus; kui teised näevad, tulevad ehk järele.

Vello Soots

Aga ka sellised nagu Elin Toona ja Aarand Roos oskaksid kindlasti kirjutada häid lühemaid asju.

Arved Viirlaid

Kirjutajate järelkasvu oleks küll väga oluline kuidagi ergutada. Ega ükski noor vist ei hakka 300-lk. raamatuga peale. Aga ta võiks kirjutada mõnikümmend lehekülge väga ilusat asja, mis, kui see kuskil ilmub ja hindamist leiab, annaks talle julgust suuremaga katsetada.

EPL 19.3.1975:

"... On ka teatavaks saanud, et Lakewoodis tegutsev "Singeltonide Klubi" on Raamatu-aasta puhul välja kuulutanud auhinna kõige halvemale eestikeelsele raamatule, mis selle aasta jooksul ilmub, kuid see auhind ei puuduta mitte "mitte midagi raamatute" autoreid, vaid on ette nähtud ainult tavalises korras kirjastatud ja trükitud raamatute jaoks. Kuuldavasti on juba mõned kandidaadid esitatud, kuid Klubi juhatus lootvat, et neid tuleb aasta kestel veel juurde.

ENDEL KÕKS"

Kalle
Naelapea

AK ustav reporter võttis äsja ett ühe suure (15 isikut!) järelpärimise eesti raamatu kohta. Siin valik vastuseid:

- 1) Raamatuid ma ei telli, aga laenan ja loen. Ei telli, kuna hind on kohutav ja leian, et trüki kvaliteet võiks olla (koos hinnaga) madalam. Edasi: temaatiline valik on üldiselt igav, peale mõne Nõu ja Roosi. Tahaks rohkem näha mälestusi just sõja- ja eesti aegadest -- ning ajakohasemaid teemasid.
- 2) Senini on kõik proovinud lapsepõlvest kirjutada ja filosofoeerida, aga see on enamasti ebaõnnestunud. Eestis on teemad ajakohasemad, kutselised kirjanikud.
- 3) Põgenemisjutud on lõpmatuseni ära tüüdanud. Need ehk sobivad vanematele mälestuseks, muud väsitab täitsa ära. Hind paneb ka parajalt kaaluma, enne kui ostad. Eestis on raamatu hind selline, et osta aga osta, kirjastiil kah vabam -- nagu näiteks Mati Unt. Tahaks õieti siitmaa elu ümber keerlevat kirjandust lugeda.
- 4) Ei ole lugemisest huvitatud, ja kui loen, siis eesti keele parandamiseks. Ainult mõne põnevusjutuga tuttav.
- 5) Tihti loen raamatust esimesed 4-50 lehekülge, siis panen kõrvale. Ehk seetõttu, et teemad on liiga omad, liiga tuntud. Tahaks midagi "akadeemilisemat", pisut distantsi. Raamatute mittetellijaike "tutvumiseks" saatmine kergitab hinda, kuna mitmed põhimõtteliselt loevad läbi ja saadavad tagasi -- või jätavad koguni oma le, et "ega mina pole tellinud!" ja "kuidas kõlbab tagasi saata?" Vanemate mälestuskirjutustele eriti kaasa ei ela.
- 6) Raamatute tase on pidevalt langenud ja üpris juhuslik -- põhjuseks nii lugejate kui ka eri loojate juures tohiks olla nihked siitmaa väärtusskaalas, kus auto ja maja on tähtsamad elavast loomisprotsessist. Vaimu ei taheta toita. Kirjandus on nüüd teataval määral vaimude väljakutsumise seanss ja dekoratiivse riivilil. Ei tea, ehk raudeesriide taga kirjandus kasvab, siin küll mitte. Vale on leppiv suhtumine: meil ei ole enam midagi pakkuda, aga osta ikka! Kirjandus hoitakse elus nagu kunstliku kopsuga inimene, kui aju on ammu surnud. Puudub ka oskuslik kriitika meie kultuuri ümber -- ka see on liiga madalal tasemel.
- 7) Et raamatu tase paguluses on madal, pöörduvad mitmed selle juurest kodu-eesti kirjanduse poole. Kui meil on mõttes ka pagulasraamatule lugejaid leida, peame mõned muudatused läbi viima. Raamatuaastal on palju kõneldud raamatu müümisest, aga kvaliteedist ainult sosistatud ja taseme puudus vahel isegi maha salatud.

Varalähkunud dr. Rein Riitsalu "toimendusel" ilmus aastatel 1963-67 Helsingis 17 numbrit väikese levikuga (100 eksemplari) "segapuutrukkipilkelehte", mis kandis nime "IVAN KÄBINA nimeline", allpealkirjaga Eestimaa Naerupooldajatega Sidemetepidamise Rahvusvahelise Ühisuse Eesti muigkonna Pjäälekandja. Toome sellest mõned väljavõtted, kirjutatud kümmekond aastat tagasi.

P a g u l a s k i r j a s t u s e d

Omnia mea — "make up" ORTO
(lisada porto!).

EKKo — ega kakao kao,
kui iga õige eestlane joob oma jao.

Kogutud Oksale samariitlaseks sale-
seksikas Rroosi,
ent nendegi levikuks vaja hüpnoosi.

EMP (suur-e, suur-em, suur-pe) —
mulgikapsas-memuaarid (pro-duce!),
heliplaadid, kaviaarid jne.

TÕRVIK — vist kustund? Kus tund,
sääl suitsu.

KULTUUR — kipituse pääle plaaster,
köha pääle köharohi.

... mitme kohal kasvab muidurohi.

S Õ n a m o o n

kirurgitsema - kirjalikult, kirglikult v. kirudes urgitsema

kompres - kommunistlik ajakirjandus

käsikivi - kiviaegse kirjaniku käsikiri

menuett - väga väike menu

püromaan - poliitilis-ühiskondliku taustaga romaan

tassima - TASS-i kombel vassima

valmistama - Krõlovi kombel valmiks seadma, valmidesse valama

Hellar
Grabbi

Alljärgnev on toimetaja soovil reaktsioon artiklile eelmises AK-s (lk. 7, Vello Salo "Esindusluule"). Vello Salo tahab "eesti esindusluule nimestikku", et edaspidi oleks kergem eesti luule tõlkeantoloogiaid koostada. Esitaksingi siinjuures ühe võimaliku variatsiooni Salo poolt antud teemale.

Lähtun probleemi praktilisest küljest -- valik eesti luulest välismaalastele. Seepärast ei saa ma täiesti nõustuda Salo küsimisega, et "kes on meie luulemaailma kolmkümmend kõige olulisemat kuju"? Mis meile võib olla oluline, ei pruugi seda olla rahvusvahelisele kirjanduspublikule või spetsiifiliselt selle maa kirjandusele, kuhu antoloogiat tehakse. Neid aga võib huvitada nii mõnigi nüanss eesti luulevaramust, mis meile endile väga tähtis ei tundugi.

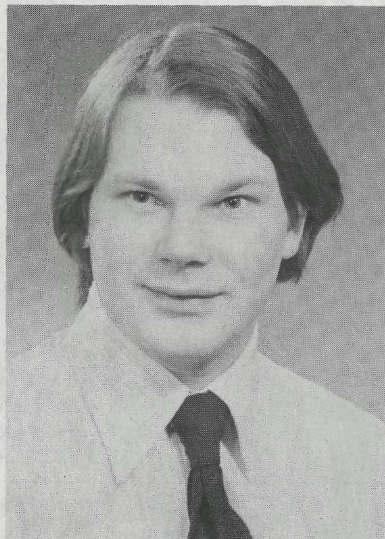
Ei saa hästi nõustuda ka arvuga "kolmkümmend". Muidugi, Salo ei ole seda arvu pidanud mingiks absoluudiks, aga kriitika kehtiks ka arvude 27 ja 33 suhtes. Ja sellepärast, et 27-33 on lihtsalt liiga palju eri luuletajaid (Salo poolt koostatud itaaliakeelses eesti luule antoloogias on neid 38!). Küll meil juba jätkuks viiskümmendki päris head luuletajat pakkuda. Kuid kas ei löö suur poetide arv välismaisel antoloogia lugejal eesti luulepildi silmi eest kirjuks ja uduseks? Parem vähem "esindusluuletajaid", aga rohkem "esindusluulet".

Valikus lähtun seega mitte niivõrd "esindusluuletajatest" kui soovist anda teatavat ülevaadet eesti luule arengust, ning selle kaudu ka eesti kultuurist, ühiskonnast ja ajalookstki. Eriti kui nii luuletajatele kui luuletustele lisatakse selgitavad kommentaarid ja koordinaadid. Kui tõesti aga lähtuda põhimõttest, et pakkuda teistele rahvastele meie luuletajaid, siis muutsegem paarkümmend esmaklassiliselt tõlgitud luuletust igalt järgnevalt -- Juhan Liiv, Marie Under, Uku Masing, Betti Alver, Jaan Kaplinski -- kõitkem need viis ühiste kaante vahele ja jäägem lootma, et ka tõlgituna oleme maailmakirjandust viie luuletajaga rikastanud. Ülejäänud poetidest tundkem rõõmu isekeski.

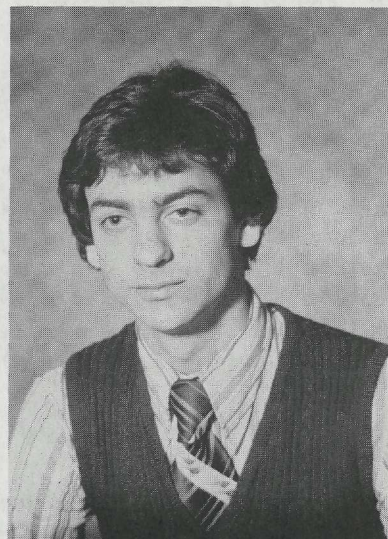
Vaatame aga nüüd, kui paljude luuletajatega saame piirduda siis, kui teeme valiku neil põhimõtteil, milliseid eespool veidi selgitasin.

(Lõpp järgmises numbris)

Pianistide järelkasv on eriti paljutootav: Toronto Ülikooli muusikafakulteedi interpretide klassis õpivad praegu

Hillar Liitoja - kolmandat aastat
(Fairbridge Studio foto)

Peeter Villmann - teist aastat
(Horvath Studio foto)

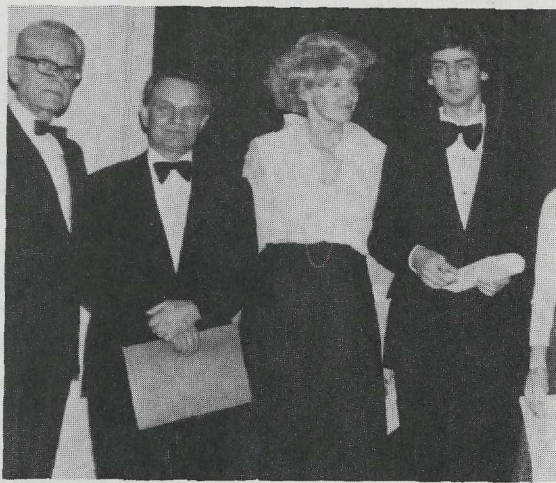
Tiina Mitt - esimest aastat

Nora-Mall Kerson loodab sooritada sisseastumiseksamid samale kursusele tänavu.
(Vello Muikmaa foto)

Muusika-stipendiumid noortele Torontos 28. veebruaril 1976

Vasakult: H. Pärkma (E. Kultuurikogu Kanadas), Abel Lee (EKK Kultuuriauhinna Fond), Stella Kerson (E. Kunstide Keskus), Peeter Villmann (klaver), Katrin Kuuskne (koorijuht), Roy Madalvee (flööt), Anne Tüll (vanemgaidide koori esindaja), Jaak Liivoja (kammerorkestri juht), Jaak Kivik (orel), Viiu Varik (kontrabass), Heidi Klamas (klaver), Rosemarie Lindau (laul), ja Charles Kipper (orkestrijuh).
E. Liigandi foto.

E. Liigandi foto.

Noortekoor "Lootus"

Tagareas vasakult: Toomas Sepp, Elmar Tammisto, Urmas Migur, Aavo Taal, Juhan Lõhmus, Lembitu Ristsoo, Carl Pahapill, Maria Rükkel, Hillar Tork, Toomas Põldre, Ülo Iseberg. Keskreas: Leena Kore, Ene Koor, Leena Liivet, Rosemarie Lindau, Evi Tarkus, Ramona Johanson, Ellen Lindau, Heli Letter, Kaarin Maimets, Ülle Pärtsa, Lori Sepp. Esireas: Urve pihel, Aasa Reidak, Helgi Reidak, Viive Tork, Evelyn Kubu, Piret Tomingas, Ella Anto, Ingrid Tanner.

Koori juhatab Katrin Kuuskne.

E. Dibon-Smithi foto.

Toronto Vanemgaidide koor

Tagareas vasakult: Anne Järviste, Lilly Valge, Anne Kungla, Susan Valvur, Vivian Mägi, Anu Timmelmann, Aime Nurmse, Silvi Terts, Lillu Loorand, Eida Käärman, Silvia Birk, Linda Lõhmus, Ene Lukas, Anne Tüll, Ellen Tüll. Esireas vasakult: Leena Norheim, Ena Meriorg, Reet Leis, Kati Kütti, Tiina Norheim, Annaliisa Luik, Helena Otsa, Rita Valter, Kai Virkus, Maret Liik, Sandra Reimann.

Koori juhatab Olaf Kopvillem.

U. Wompa foto.

F. Segise foto.

G. Pajusi foto.

Näiteid eesti eksliibrifestest
(vrd. lk. 15)

EMIL EERME Johann Naha puugravüür (Pühajärve maastik)
1963, 43 x 82 mm

EVALD RAID Vive Tolti söövituse 1970,
56 x 93 mm

"Filmikriitikud" filmikriitikuid filmimas:

Voldemar Tomingas
(vasakul)
ja Edgar Rande
filmifestivali
(vt. lk. 21)
küllastajaid
filmile
jäädvustamas.

Kalle Naelapea
foto.

Üleskutse eksliibriste omanikele, loojaile ja kogujaile

Emil Eerme

Raamatu juurde kuulub lahutamatuult raamatuviit ehk eksliibris, üks peamisi väikeseformaadilise graafika esindajaid. Kuna tegemist on eraisiku poolt ja tema isiklikuks kasutamiseks määratud tööga, jäävad paljud eksliibrised avalikkusele tundmatuks. Üleilmselt leidub küll kogujaid, kelle kogudes peegeldub rahvaste ja üksikkunstnike omapära ja kunstiline tase. Niisuguste kogude kaudu pääseb eksliibris, eriti erinäitustel, teatud määral ka avalikkuse ette. Kuid eestlaste huvi eksliibrise vastu on olnud isegi paguluses nii suur, et seda ei tohiks üksikkogujate hooleks jätta.

Alates 1944. a. areneb eesti eksliibris kahes keskkonnas, kodumaal ja väljaspool. Poliitilistel põhjustel kodumaised kogujad ei saa tegelda välis-eesti eksliibristega ja nii peab kogumine, näituste korraldamine ja registreerimine toimuma kahes osas.

Välis-Eestis on Aleksander Kaelas ja Madis Üürikese toimetusel ilmunud *Eesti eksliibris välismaal I - III*, kuid autorite surma tõttu katkes see töö a. 1969. On ülimalt vajalik, et tekkinud lünk saaks täidetud võimalikult pea. Ent see võib teostuda antud olukorras ainult siis, kui selleks kõik kaasa aitavad: eksliibriste omanikud, loojad-kunstnikud ja kogujad.

Olen alustanud eeltöödega sarja *Eesti eksliibris välismaal* jätkamiseks, milleks palun minule saata Teie omanduses olevast või Teie poolt kujundatud eksliibrisest à 5 eksemplari igast (neli neist lähivad vastavaile arhiividele) koos järgnevate andmetega: eksliibrise mõõtmed, kujundamise aasta, tehnika, kunstniku nimi ja aadress, trükiarv, motiivistiku tähendus, omaniku elukutse (ja ka huviala, kui eksliibris seda peegeldab). Registreerimisele kuuluvad kõik eksliibrised, mille *tellijaja* või *autor* on eestlane. Kogujaid palun kontrollida, kas mõni varasem eksliibris pole ehk veel registreeritud *Eesti eksliibris I-III* veergudel ja lüngad mulle teatavaks teha.

Raamatu ilmumine on majanduslikult kindlustatud, ilmumisaeg oleneb peamiselt sellest, millal Teie vastused päralt jõuavad. Sellepärast oleksin peatse vastuse eest väga tänulik. Koostöös Teiega saaksime talletada selle kauniskunsti osa ajaloo ja tähtsuse pagulaskonnale kogu maailmas.

Materjalid palun saata aadressil: 20 Farmcote Rd., Don Mills, Ont., Canada M3B 2Z4.

- 8) Muidugi on raamatu toetamine oluline, kuid tase on veelgi olulisem. Raamat ei tohi ennast peale suruda, vaid tema kohus on lugajat oma huvitavusega ostma panna.
- 9) Meil puudub olukorra lahendamiseks vajalik objektiivne arusaam eesti raamatust, kirjastajast, kirjanikust ja meid ümbritsevast olukorrast -- nii näeb seda reporter küsitelu tulemusi vaadates. Soovitakse tegelikult võimalikult kõrge tasemega ja võimalikult odavahinnalist raamatut. Siis ehk ostetakse ja loetakse. Ei ole aga oodata, et eestlane loeks tasemeta kirjandust ja maksaks selle eest hingehinda.

"Esindusmuinasjutud"

Meil on vähe esinduslikku pakkuda eesti kultuuri kohta teistes keeltes. Kuuldes ingliskeelse eesti muinasjutu-kasseti olemasolust, tellis AK selle ja marssis ühte Kanada algkooli, et kuulda "adressaatide arvamist". Siin ta on:

*Sandra
Fredericks*

Our group of 27 children enjoyed *The Magic Mirror* immensely. Most of them were very intent in listening to determine the final outcome of the story. A few of the children thought the story was a bit (4 minutes) too long.

I found the quality of recording (the technical level) appropriate and pleasant, suitable (as to contents) for Primary 2.

What's it worth from a teaching point of view? Very effective as an introduction to a unit on fairy tales or even incorporated into a unit. It could be used to promote sequential skills, creative writing. It surely promotes listening skill and could promote picture/story presentation. Finally, it could be used in a dramatic presentation.

AK-l oli hea meel seda positiivset hinnangut kuuldes ja ta loodab, et uus kassett teenitud tähelepanu leiab. Eksiarvamiste ärahooldmiseks: AK-l ei ole sidemeid kasseti levitajatega.

Estonian Fairy Tales. The Wood of Tontla. The Magic Mirror. (28' + 22')
Translated by Selve Maas, told by Diane Wolkstein, kannel played by Lilian Esop.
Saadaval: Estonian Folktales, 9951 Hilltop Dr., Baltimore, MD 21234 (Hind: \$ 5.-)

Nagu "esindusluule" puhul, küsime ka siin: mis on meie "esindusmuinasjutud", parim sellest, mis meil pakkuda? Kas need siin, või hoopis mõned teised?

Herno
Sillaste

Lugesin eesti lehest tähtsa teose ilmumisest, mis peaks seisma kõigis tähtsamates raamatukogudes, et tutvustada kogu maailmale meie rahva kultuurilugu ja saatust: Artur Võõbuse *Studies in the History of the Estonian People*. Juba kolmas köide ilmunud. Noh, läksin ostma. Toronto Eesti Majja muidugi, sest muud raamatu-kauplust meil ei ole. Aga seal öeldi: "Pole!"

Tuli meelde, et meil on Torontos ka üks Eesti küsimusi käsitleva kirjavara vahendaja rahvusvahelises ulatuses: dr. Aruja. Helistasin. "Seda raamatut on väga raske saada. Ettetellijad on minu kätte rahagi ammu ära maksnud, aga 3. osa pole veel tulnud. Ja kui tuleb, pean esiteks neile saatma, kes kaua ootavad. Nii et ei saa midagi kindlat lubada. Ega Teil äkki mõni tuttav Chicagosse ei sõida? Autori käest võibolla saaks..."

"Võibolla" peale Chicagosse sõita ei paistnud mulle kuigi palju tõotav. Ehk saab vähemalt kuskilt laenata? Arvustust ei olnud minu teada keegi veel kirjutanud, ehkki esimene osa oli tulnud juba a. 1969. Põhis kobina peale osta ka ei tahtnud.

Võõbus on teatavasti kirikumees: sõber helistas pastor Puhmile. "Olen kuulnud, et 3. osa on ilmunud, aga pole veel saanud."

Nii et raamat, mis oli novembris 1975 Buffalos mittetellijailegi müügil, polnud isegi mitte ettetellijaile Torontos 1976.a. märtsis kätte tulnud! Aga siis juhtusin Ühispanga raamatukogusse, kus seisis esimesed kaks köidet. Lõin selle harulduse lahti. Juhtus lehekülj 110, kus seisis lugeda: *The ruthless methods of warfare of those times are wellknown, but these bestialities in the Russian style, the orgies in which these barbarians found delight were of an order to horrify even the most callous in the West. In this fury, not only did the half-animal intruders commit savage deeds of horror on whatever victims they could lay their hands, but also their lunacy no peace was allowed even to the dead, who were exhumed and desecrated.* Rohkem sadism kui ajalugu.

Minule aitas sellest-- tähtis teos jäi ostmata. Kardan aga, et niisuguste "stiilipärlide" pärast hakkab inglise-ameerika tõsisem lugejaskond raamatu väärtuses üldse kahtlema. Oleks tore, kui need read aitaksid teose kahe viimase osa stiili sellele tasemele viia, mida tänapäeva ajaloolastelt nõutakse.

CALEFSON
MAHORKA
SAAREL

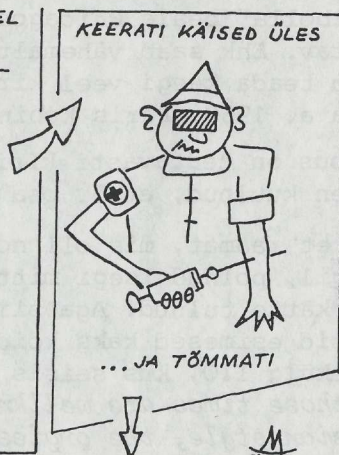

I

A.R00s

KORD LEIDIS TAARA SUURE TEDREMUNA. MUNAKOORED TA
LÕI PANNI JA MUNA PÖRANDALE. AGA ET "JUTT ON SEE KOORUKE
JA ÕPETUS ON SEE IVA", TEKKIS MEIE STORY MUNAKOOREST.
POISINA OLI CALEFSON KOER.
ÜLIKOOLI TA PÄASES ERILOAGA - TAARA SOOSIKUNA.
(SOOSIKUD ON SIKUD, MIS ELAVAD SOOS. EESTI SOOSI-
KUD ON KALEVITE SOOST.)

VAHUTAVATE ÕLLEKLAASIDE VAHEL
HAKKASID KSV-D TÕLI NORIMA.
KÕIGE PAREMINI NORISID CALEF-
SON JA KEEGI TOM
DOOLEY, FIL.STUD.

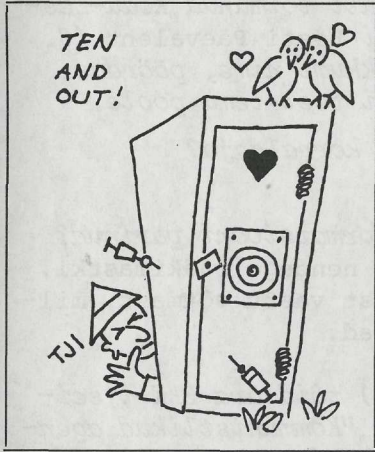

(MÜTSIST ON NÄHA, ET CALEFSON
ON IGAVESTI NOOR - TA KÄIB
LASTE JÖULUPUUL AASTA RINGI.)

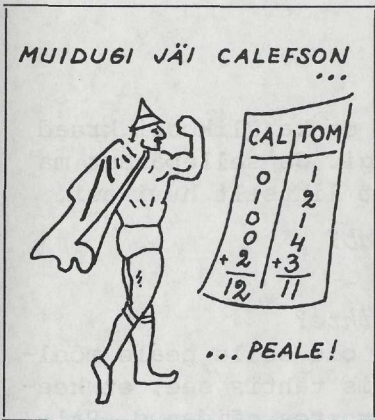
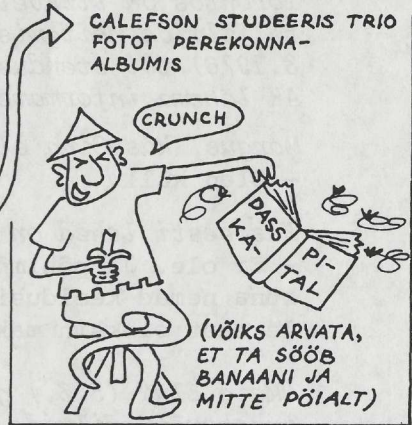

1...3... 7/2

SEEGA OLI TUULI-TOM MÄNGINUD MAHA OMA JOBI. TOM OLI TALENDIKAS SKAUT, KES MURETSEB VOKALISTE POPIBANDEDELE. NÜÜD VAJATI PARAJASTI LAULJATARI "TRUE VOICE TRIO"-LE...

KÖIK ENDISED SOLISTID ON JALGA LASKNUD — JA POLIITILIST ASÜÜLI TAOTLENUD.

(Järgneb)

NÜÜD VAJATAKSE A TOUGH GIRL...

NIISIIS EESTLANNAT!

KUID ESITEKS TULI OTSIDA SOBIVAIK KONTAKTE...

Torontos on liikvel mitmeid versioone hiljuti toimunud Kodu-Eesti filmide näitamise kohta. Kuna Stockholmi Eesti Päevaleht (6. 3.1976) tõi etenduste teostajana Margus Jukkumi nime, pöördus AK lähema informatsiooni saamiseks telefoni teel tema poole.

Margus, kas Sina oled nende filmietenduste korraldaja?

- Olen küll.

Kas eesti lehed on Sinult selles asjas informatsiooni pärinud?

- Ei ole. Ja põhimõtteliselt ma keelduksin nendega rääkimastki, kuna nemad keeldusid minu reklaami-kuulutust vastu võtmast, mille eest oleksin maksnud nagu kõik kuulutajad.

"Meie Elu" (5.3.) ja "Vaba Eestlane" (4.3.) tõi ära EKN-i seisukohavõtu filmide asjus, kus öeldakse, et "Kommunistlikud agentuurid Nõukogude Eestis on teostamas järjekordset katset Kanada eestlaskonnas segaduse tekitamiseks." Kas EKN on Sinult informatsiooni küsinud?

- Ei ole.

Mis pani siis Sind neid filme näitama?

- Põhjus nr. 1: ma olen filmihuviline. Mul on ka ülikooli kraad filmi alal ja sellele alale tahaksin jääda. Ja sellepärast ma korraldasin, täiesti omal algatusel, nii et lihtsalt huvi asi.

Kas N. Liidu saatkond filmide eest raha saab?

- Ei saa: filmid on tasuta.

Oli Sul nende etendustega ka poliitilisi sihte?

- See on nüüd natuke imelik küsimus. Ma ei ole selle peale mõelnud, et see poliitiline oleks. Mulle paistis tähtis see, et keegi ei ole kodumaal tehtud uemaid filme Torontos näidanud. Paljud ütlevad küll, et Eestis tehakse ka häid asju, aga filmi alal ei tea tegelikult keegi, mida just. Ma tahtsin ise ka näha ja nii ma siis olen etendused korraldanud. Näib aga, et hulk eestlasi Torontos on ära unustanud eesti vanasõna: "oma silm on kuningas".

Kas kirjutaksid Aja Kirjale neist filmidest arvustusi?

- Võin kirjutada, aga üksi vist ei saa, sest pean vahel aparadi juures olema ja siis osa ei näe. Kirjutan tingimusel, et te midagi minu teadmata ei muuda.

Seda kommet meil ei ole. Aitäh Sulle jutu ja lubaduse eest!

Margus
Jukkum

Laupäeval, 28. veebr. näidati Toronto "Titania" kinos kaks Nõuk. Eesti filmi, esimese osana 4-etenduselisest eesti filmi-festivalist. Sündmus töötas olla omapärane, kuna siinsetele eestlastele avanes esmakordselt võimalus näha avalikult ja võrdlemisi laias ulatuses kodumaa filmitööstuse produkte -- midagi, mis on siiani avalikkuses põhimõtteliselt maha surutud ja ainult kinniste uste taga (nagu näit. Metsaülikoolis) väiksemal skaalal ette võetud. Kuigi kolme filmi -- *Kevade, Kolme katku vahel, Viimane reliikvia* -- oli üksikutel etendustel ennegi näidatud, pakkus festival neli siinsetele eestlastele tundmatut filmi: *Verekivi, Kihnu naine, Veelinna rahvas, Tuuline rand*. Järgnevalt mõne sõnaga kriitikat ühe filmi osas esimeselt etenduselt. On ju AK veerud piiratud ja ega me tegelikult ei vajagi filmikriitikuid. Selle töö teeb ära EKN, kes imekombel arvustab filme ilma neid vaatamata. Vaevalt see aga eestlase nimele au teeb.

Esimesel seansil pakuti paska ja pasteeti -- just selles järjekorras. Ajalooline põnevusfilm *Verekivi* pakkus tugevasti ajalugu, aga üldse mitte põnevust. Stsenarium oli võetud Balthasar Russowi kroonikast, kus Tallinna raekohus a. 1535 mõistab surma mõisniku, kes on oma linna põgenenud ja seal vabaks kodanikuks saanud endise orja tapnud.

Struktuuriliselt on režissöör Madis Ojamaa omadega täiesti viltu läinud. Ta on proovinud liiga palju elemente sisse tuua ja ühtegi ei lahenda ta korralikult. Film vajub tasakaalust välja, kui armastuslugu hakkab domineerima põnevuse arvel ja asi läheb hullemaks, kui on sisse lülitatud mõned mõistmatud katsed huumorit luua (solgivee kallamine munkadele kaela jt.) Kui on tegemist mõne tõesti naljaka osaga, lüpsab Ojamaa selle nii kuivaks, et nali muutub tüütavaks (lossi ukse avamine uimaseks löödud valvuriga, kelle võöl on võti).

Allpool igat kriitikat on Ojamaa üleminekud, kus tal käes on potentsiaalselt põnev osa, nagu orja tagaajamine: ta katkestab selle järsult, andes vesiseid armastusstseene, mis näivad nagu siinsed Coca Cola reklaamid ning kestavad üle aja ja aru väga halvasti valitud muusikaga.

Sellise taktikaga, tasakaalu kaotamisega päris-aja ja ekrani-seeritud aja vahel, ehitab Ojamaa segase filmi liiga mitme kliimaksiga, ilma et ükski neist kannaks vilja. Önn veel, et *Verekivis* jääb võit matside kätte, sest film on krunn. (Krunn: jukkumism tähenduses "krussis, vussis" - toim. märkus.)

Pasteet, mida pakuti, oli režissöör Mark Soosaare *Kihnu naine*, millest järgmises numbris.

Tiiu
Salasoo

"Eit, tule koju, eit, tule koju, taat tahab sind jälle näha!" laulis heledahäälne eeslaulja istudes pimeduses mäeveerul, pea kohal tähistaevas ja all orus Adelaide'i tulukesed just nagu mitmekordne taeva peegeldus. Just nagu mitmekordseks valjendatud kaja vastas talle kõmisevatest noormeeste häältest kantud kordusrida. Mõnus pehme õhtu oli just sobiv ühiseks jalutuskäiguks mäetippu, mille atmosfäär kohe sundis istuma, vaatlema ja laulma. Oli Metsaülikooli viienda kursuse viimane õhtu Olavimäel ja kõigi südameis oli vist natuke kurbust, et just nüüd kus oli hakatud ühiseks pereks sulama, tuli jälle lahku minna.

Oli elatud nädal aega koos Adelaide'i mägedes (1.- 8. jaan.'76) gaididele kuuluvast majas, kust kahjuks metsa minna ei olnud seekord palju võimalust. Väljas oli kas liiga kuum või jäistes tuultes liiga külm. Oli õpitud eesti keelt pr. Öie Haasi ja dr. Inno Salasoo abil. Oli kuulatud ettekandeid nii otseselt eesti keele ja kultuuri valdkonnast kui ka ühiskondlikel, usulistel ja populaarteaduslikel teemadel: *Sõnadeta kõne* (dr. Kalev Kruup), *Eesti teadlaste saavutused vabas maailmas* (dr. Hugo Salasoo), *Looduslikud ravimid* (pr. Maie Talmet-Barrow), *Eesti arhitektuur* (hr. Valdek Kangur), *Tähtsamaid sündmusi eestlaste vanemas ajaloos* (H. Salasoo), *Eesti keele õppimisvõimalustest väljaspool Eestit* (mag. Tiiu Salasoo), *Mis on HELLP?* (K. Kruup), *Kasuta aega õieti!* (abipraost Johannes Aarik), *Mis on luule?* (I. Salasoo), *Eesti luuletajad võõrsil I & II* (hr. Peeter Lindsaar), *Rahvalaulust kunstlauluni* (pr. Meta Pruul), *Geograafiline lühiülevaade Eestist ja eestlastest* (hr. Ado Männik), *Eesti rahvarõivad* (pr. Wilma Beyer), *Reisimuljeid eestlastest vabas maailmas ja Eestis* (A. Männik), *Tänapäeva kunst Eestis* (pr. Tiiu Reissar), *Tõde ja õigus eesti kirjanduses* (Ö. Haas).

Oli püütud ka vähemal või enamal määral ise kaasa rääkida: vahel reaktsioonina ettekannetele, kuid eriti siis, kui arutati muljeid IX Eesti Päevadest Inno Salasoo eestvõttel, või eesti noore identsust mag. Ella Aariku alustusel, või püüti defineerida tüüpilist eestlast Tiiu Salasoo kaasabil, või tehti lõppkokkuvõtet seekordse MÜ kursuse kohta. Samuti illustreeriti Peeter Lindsaare loenguid luuletuste ettekandmisega.

Oli harrastatud eri huvialasid: seekord rahvatantsu pr. Elfriede Bucki, kunsti Tiiu Reissare ja käsitööd Wilma Beyeri juhatusel. Oli hr. Pruulilt õpitud koorijuhatamist ja pr. Pruuli juhatusel lauldud.

Oli harrastatud eriti isetegevust, küll üksteise küllastamise, jutlemise, laulmise (kui kassetimängijate samal ajal kuulamise),

öösiti mitte magamise, pideva söömise, loengute asemel kaardi-mängimise, kesköise koroonamängu, haigeksjäämise näol -- igaüks omal viisil. Oli keedetud sööki ja pestud nõusid -- nii hästi-halvasti kui keegi oskas.

Faktiliselt: MÜ viiendast kursusest Olavimäel Tiiu Salasoo korraldusel võttis osa 23 õpilast 15-22 aasta vanusepiirides, keda juhendas 16 lektorit ja instruktoreid. Seitsme tööpäeva jooksul peeti eritasemega gruppidele eesti keele tunde 6 korral, esitati 18 ettekannet, peeti 5 arutlust ja huviringid töötasid 5 korral. MÜ-d abistas ruumide varumisel pr. Helga Lomp, vajalike õppetarvete muretsemisel Valdek Kangur ning toitainete hankimisel härrad Lomp ja Muttik. MÜ majandab end ise ilma igasuguste toetusteta -- kõik osavõtjad, ka lektorid, on siia maani jaganud toitlustamis- ja majutuskulusid.

Kui asuti lõppkokkuvõtet tegema, selgus, et osavõtjail -- tüüpi-liste eestlastena -- oli küllaltki palju kommentaare seekordse kursuse kohta ning ettepanekuid järgmise jaoks. Peamiseks puuduseks peeti, et "metslaste" arvu tõusmine 23-ni ei võimaldanud enam kõigil alati oma arvamist avaldada ja seetõttu sooviti diskussiooniks väiksematesse gruppidesse jagunemist. Mõningatele lektoritele, nagu Valdek Kangur, Meta ja August Pruul, Hugo Salasoo, jagati sümboolseid "kuldtähti", suurema osaga oldi rahul, kuna -- ühe osavõtja sõnadega -- "Mõned lektorid oleksid võinud natuke rohkem oma loenguid ette valmistada!" Lõppkokkuvõttes selgus ka, *kui vajalik on, et MÜ-sse tuleksid ainult need, kes seda tõesti tahavad*, sest osavõtjad ise mõistsid hukka neid, kel "ei ole küllalt tahtmist eesti keelt rääkida" ja nimetati, et "üks asi, mis paistis silma, oli see, et mõned metsaüliõpilased ei tundunud MÜ-st eriti huvitatud olema", kuigi seda korrigeeriti arvamisega, et "peame kõik olema rohkem abivalmis ja arusaajad teiste probleemide suhtes".

Selgus ka, et sellistel teemadel nagu ajalugu, maateadus, kirjandus, eelistatakse põhjalikke, spetsiifilisi loenguid ülevaatlike, laia ala käsitlevate asemel. Sooviti, et MÜ järgmine kursus toimuks kohas, mis oleks rohkem tsivilisatsioonist eraldatud ja seega võimaldaks paremini ühtlase ühiskonna kujunemist. Poolamtlik *kutse Tasmaaniasse* peale aastavahetusel Melbourne'is toimuvaid üritusi võeti heakskiiduga vastu. Tunnistades, et kõikide energiast ei jatku seitsmeks 24-tunniseks päevaks ja et mõned isikud vajavad ka rahu ja puhkust MÜ-s, peeti sobivaks lahenduseks tegevuse eemaldamist magamisruumidest.

Korraldaja sõnadega: "Oli tore grupp noori igast Austraalia suuremast linnast. Suurimat rõõmu ja rahuldust valmistasid hetked, mil tundsid kaasaelamist, nägid huvisädet silmis, kuulsid küsimusi ja vastuseid. Siis tundus, et korraldajate ja abistajate töö polnud asjata, kuigi ei tea ju antu mõju kestvust. Seekordne grupp oli natuke suur ja keskmine vanus noorem kui varematel aastatel. Seepärast tuli ette ka enneolematut vabaduse kasutamist ilma iga kord teisi arvestamata. Igahommikune võimalus õhu klaarimiseks aga aitas probleeme lahendada ning lõppkokkuvõtte ajal tuli hulk konstruktiivseid ettepanekuid osavõtjailt".

Mõningate metslaste kirjalikke kommentaare: "Muljeid ja mälestusi MÜ-st on mul palju. Ma mäletan selgesti neid hetki, kui ma loengupidaja küsimustele järsku mingit vastust ei leidnud. Kuid kõige tugevama mulje MÜ-st jättis mulle see, et ta üldsegi olemas oli. Et oli koht, kus oli üheskoos ühe katuse all hulk eesti noori igast Austraalia osast, kes olid kokku tulnud selleks, et püüda leida oma identsust. Mitte ainult oma identsust inimesena, vaid ka eestlasena." (Arhitektuuri üliõpilane)

Värske abiturient mainib: "MÜ mõju minu eesti keele ja eesti meele peale oli tunduvalt positiivne. Emakeele oskus sai hoogu mitte ainult selle pärast, et iga päev olid keeletunnid, vaid ka terve MÜ kava oli eesti keeles. Õppisin Eestit ja eesti eluviisi paremini tundma. Kuigi mõndagi oleks võinud paremini teha, võin ütelda, et MÜ oli väga kasulik ja meeldiv."

Eesrindlik... *Toimetuse kursiviid*

...tempo

"Eesti kirjanduse biograafilise leksikoni" (Tallinn 1975) viimaselt leheküljelt:

Laduda antud 13. II 1973.

Trükkida antud 17.II 1975.

...info

Nimimärk Olev Icte, "Vaba Eesti Sõna" 19.2.1976, lk. 5:

"...*"Aja Kiri"*. Peaväljaandjad ja tegijad *olevat* skautide ringkonnast pärit mehed Heino Jõe ja Vello Soots."

Härria Icte: toimetajate nimed seisavad AK kaanel -- kõik!

PE $\frac{A}{1166}$ 76.2

2